

Р. Т. Шмагало, Л. М. Борщенко

Купченко Григорій Дмитрович

КУПЧЕНКО Григорій Дмитрович (15. 04. 1927, с. Вербуватівка Юр'їв. р-ну, нині [Дніпроп. обл.](#) – 24. 07. 2001, м. Сіверськодонецьк [Луган. обл.](#)) – майстер художнього зброярства, ковальства, різьблення на дереві. Нар. майстер декор.-приклад. мистецтва України (1973). Закін. Микол. металург. технікум (1953). Відтоді працював виконробом на буд-ві (м. Комсомольське, нині [Донец. обл.](#)); від 1964 – у Держ. інституті азот. промисловості (м. Дніпродзержинськ [Дніпроп. обл.](#)); 1967–84 – керівник проект. групи пром. естетики хімкомбінату Сіверськодонец. ВО «Азот». Від 1983 у с. Безгінове (Новоайдар. р-ну Ворошиловгр., нині [Луган. обл.](#)) опановував секрети майстерності коваля. Археол. знахідки (зокрема архаїчну зброю) збирав від 1970 на теренах кургану-могили отамана запороз. козацтва І. Сірка. Від 1978 колекцію худож. виробів Л. виставляли у містах України та РФ. Персон. виставки – у Львові (2000), Києві (2001). Використовував сталь, мідь, бронзу, латунь, дерево. Осн. техніки – карбування, кування, лиття, травлення, воронування, гравіювання, ковал. зварювання, різьблення, інкрустація. Створив низку вираз. за істор. змістом асоціат. композицій: «Кам'яний вік», «Мідний вік», «Бронзовий вік», «Залізний вік», «Спартак», «Київська Русь», «Запорозька Січ» (усі – 1970–90-і рр.). Творчість К. стала нац. передумовою реконструкції істор. зброярства. Визначальною для автор. почерку є численна колекція топірців, що вражає розмаїттям пропорцій, конфігурацій та силуетів, викарбуваними образами істор. та епіч. героїв, динам. сценами боротьби, мереживом різьбленого орнаменту. У топірцях знайшли змістовне втілення романтизов. образи-символи первіс. суспільств, мажор. вихор звіриного стилю, амазонки, давньорус. князі, герої козацтва, жін. образи. Вишукана чіткість силует. конфігурацій топірців супроводжується в'яззю рослин. орнаментики. Застосовував техніки холод. карбування, гравіювання та глибокого різьблення на сталі (крім техніки лиття, що дозволяє тиражувати вироби). Його топірці програмно антифункціональні, хоча зберігають логіку, внутр. і зовн. динаміку первіс. форми. Для посилення образності, ідейно-філос. звучання використовував контраст дерева і металу, зокрема у композиції «Київська Русь» він несе асоціат. навантаження взаємодії та суперечностей язичниц. минулого і християн. символів. Серед виробів – карбовані латунні барельєфи у кованих картушах портретів гетьманів П. Дорошенка, П. Полуботка, Д. Вишневецького, а також герба укр. козац. війська Запороз. Січі; атрибути укр.

монархії – королів. мечі, прапор, булава, клейноди у вигляді корони і скіпетра (усі – 1990-і рр.). Урочиста значущість досягається вишуканими пропорціями, карбованими і гравійов. символами державності, християнства, закликами. Декоративність предметів доповнюють фактурні контрасти гравійов. поверхонь, поліхромія кольор. металів і склоподіб. вставок. Особлива пластична виразність рельєфів досягається віртуозністю холод. карбування. У Луган. ХМ зберігаються барельєфні медальйони в метал. картушах відомих укр. гетьманів, королів. клейноди, гетьман. регалії (17 од.).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Шмагало Р. Мистецтво зброярства – новий ракурс // Київ. церква. 2001. № 2–3;
2. Його ж. Фантазії на тему зброї (Григорій Купченко) // ОМ. 2001. № 3.

Покликання на статтю:

Купченко Григорій Дмитрович / Р. Т. Шмагало, Л. М. Борщенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-51729>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).